

Miten kävi vanhurskauttamisopin? Yhteisestä julistuksesta 20 vuotta  
Alustus Tiililä-seurassa 4.12.2018 Timo Junkkaala

Roomalaiskatolisen kirkon ja Luterilaisen maailmanliiton vuonna 1999 hyväksymä Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista on yksi merkittävimmistä ekumeenisista asiakirjoista kautta aikojen. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouskin hyväksyi sen selvin numeroin edellisenä vuonna.

Vastustaviakin puheenvuoroja käytettiin, itse kirkolliskokouksessa perusteellisimmin Liisi Jokiranta ja Eero Junkkaala. Herätysliikeväki julkaisi myös kirjan Turhentuuko uskonpuhdistus.

Nyt kun julistuksen hyväksymisestä tulee kuluneeksi 20 vuotta, on syytä tarkastella, mikä vaikutus sillä on ollut. Luon aluksi – ehkä tarpeettoman pitkän – katsauksen taustaan eli siihen, mistä vanhurskauttamisopissa on kysymys. Sen jälkeen joitakin näkökohtia varsinaiseen kysymykseen, mitä vanhurskauttamisopille on tapahtunut.

### Vanhurskauttaminen Raamatussa

Kun apostoli Paavalin tehtäväksi tuli selittää tälle maailmalle, mitä Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus merkitsivät, hän tiivistä sanomansa käsitteisiin sovitus, lunastus ja vanhurskaus.

Kaikki ne hän löysi juutalaisten pyhistä kirjoituksista, joita me olemme tottuneet kutsumaan Vanhaksi testamentiksi. Kaikki juutalaiset tiesivät, mitä ne merkitsivät. Oli sovitusuhrit ja suuri sovituspäivä. Jumala antoi anteeksi ihmisille, kun heidän syntinsä luettiin ihmisen sijasta uhrattavan eläimen päälle. Erityisesti psalmeissa ja Jesajalla toistuu ilmaus, että Herra on lunastanut kansansa. Adventin tekstissä Jes 62:11-12 sanotaan: ”Katso, sinun pelastuksesi tulee, katso, hänen palkkansa on hänen mukansa, hänen työnsä ansio käy hänen edellensä. Ja heitä kutsutaan ’pyhäksi kansaksi’, ’Herran lunastetuiksi’.” Oli sukulunastajat, jotka saattoivat ostaa vaikeuksiin joutuneita vapaiksi. Oli vanhurskas eli tuomioissaan oikeudenmukainen Jumala, joka vaati ihmisiltäkin vanhurskautta, sitä, että he noudattivat hänen tahtoaan.

Se heprean kielen sana (zaadaq, hif. hitsdiq), joka on käännetty sanalla vanhurskauttaa, tarkoitti tuomarin ratkaisua, oikeutta, myös oikeuden hankkimista tai oikeassa olevaksi tai syyttömäksi julistamista. Vanhurskaus oli siis Vt:ssa nimenomaan Jumalan ominaisuus. Jumala on oikeassa, hän tekee oikein, on oikeudenmukainen. Ihmisiltä ja kansaltaan Jumala vaati samaa, sitä, että he noudattivat hänen tahtoaan. Vanhaan liittoon sisältyi jännitys: ihmisten tuli olla vanhurskaita, mutta he eivät olleet. ”... ei yksikään elävä ole vanhurskas sinun edessäsi” (Ps. 143:2, 1933 käänös)

Paavali rakensi tälle vanhalle pohjalle, kun hän kertoi, mitä tapahtui, kun Jumala tuli Jeesuksessa tähän maailmaan, kuoli ja nousi kuolleista. Kaikki tuo vanha pysyy, mutta saa samalla aivan uuden sisällön. ”Eihän yksikään ihminen tule Jumalan edessä vanhurskaaksi lain käskyjä noudattamalla. Nyt Jumala on kuitenkin laista riippumatta tuonut ilmi vanhurskautensa, josta laki ja profeetat todistavat. Tämä Jumalan vanhurskaus tulee uskosta Jeesukseen Kristukseen, ja sen saavat omakseen kaikki, jotka uskovat. Kaikki ovat samassa asemassa, sillä kaikki ovat tehneet syntiä ja ovat vailla Jumalan kirkkautta, mutta saavat hänen armostaan lahjaksi vanhurskauden, koska Kristus Jeesus

on lunastanut heidät vapaiksi. Hänet Jumala on asettanut sovitushriksi, hänen verensä tuo sovituksen uskossa vastaanotettavaksi.” (Room. 3:20-25)

Luther tiivisti asian toisen uskonkohdan selityksessä toteamalla, että Jeesus on ostanut meidät vapaiksi synnistä, kuolemasta ja Perkeleen vallasta, ei kullalla eikä hopealla vaan pyhällä kalliilla verellään ja viattomalla kärsimisellään ja kuolemallaan. Lunastushinta oli Jeesuksen henki.

Paavalin mukaan Jumala on näin sovittanut ihmisten synnit ja sen Jumalan tuomion ja vihan, joka syntien tähden oli ihmisten yllä. Jeesus tehtiin sovitushriksi, siis siksi liiton arkun kanneksi, jossa suuren sovituspäivän uhri tapahtui. Jokainen juutalainen tiesi, mistä oli kysymys.

Toinen avainteksti on: ”Mutta kaikki on Jumalasta, joka on sovittanut meidät itsensä kanssa Kristuksen kautta ja antanut meille sovituksen viran. Sillä Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa eikä lukenut heille heidän rikkomuksiaan ja uskoi meille sovituksen sanan.” (2 Kor 5:18-19, 1938 käännös on tässä parempi)

Tämä lunastus ja sovitus koskee koko maailmaa, jokaista ihmistä, ja se luetaan Kristuksen ansion tähden jokaisen hyväksi, joka sen uskoo. Tämän merkillisen lukemisen ajatuksenkin Paavali löysi Vanhasta testamentista. Roomalaiskirjeen 4. luvussa hän vetoaa kahteen vanhan liiton keskeiseen henkilöön ja tapahtumaan: 1. Moos. 15:6 ”Abram uskoi Herran lupaukseen, ja Herra katsoi hänet vanhurskaaksi” ja Ps. 32:2 ”Autuas se ihminen, jolle Herra ei lue viaksi hänen syntejään.” Abraham uskoi vastoin kaikki todennäköisyyksiä, että Jumalan lupaus lapsen saamisesta toteutuu. Daavid tunnusti syntinsä ja sai anteeksi.

Tätä luettua vanhurskautta tai julistettua vanhurskautta (josta Room. 4 nyt käyttää myös ilmaisuja pitää vanhurskaana tai katsoa vanhurskaaksi) käytetään nimitystä forensinen vanhurskauttaminen. Sen ajatus on, että Jumala julistaa Kristuksen ansion tähden vanhurskaaksi ihmisen, joka itsessään on syntinen ja jopa jumalaton, jota sana Paavali käyttää (Room. 4:5).

Teologiassa tehdään ero vanhurskaaksi tekemisen ja vanhurskaaksi julistamisen välillä. Voidaan sanoa, että Jumala tekee ihmisen vanhurskaaksi julistamalla vanhurskaaksi sen, joka itsessään ei ole vanhurskas.

Viesti oli selvä. Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen ansio tulee ihmisen osaksi, kun hän tunnustaa syntinsä ja syyllisyytensä ja uskoo Jumalan lupauksen sovituksesta ja anteeksiantamuksesta. Näin ihmisen hyväksi luetaan se, mitä Jeesus on tehnyt. Näin Jumala vanhurskautta ihmisen, antaa hänelle Jumalan lapsen oikeuden. Armo käy oikeudesta.

Mutta mistä oikein tulee suomen kieleen kummallinen sana vanhurskaus?

Luther käänsi kreikan sanat dikaios, dikaios, gerechtig, gerecht machen. Siitä tulee myös ruotsin rättfärdig. Sanat viittaavat oikeuteen. Suomen sana vanhurskaus esiintyy ensimmäisen kerran Agricolan Ut:n käännöksessä vuonna 1548. On mahdollista, että sillä on jo vanhempi taustansa.

Sen etymologiasta on kiistelty. Hurskas tulee ilmeisesti muinaisenglannin sanasta *hursc* joka tarkoitti viisasta. Se merkitys on edelleen sanonnasta ”ei tule hullua hurskaammaksi” ei siis tule hullua viisaammaksi.

Etuliite *van* ei tarkoita vanhaa eikä ilmeisesti myöskään vaakaa, vaikka se kuulostaisi hyvältä: oikeudessa punnitaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Kielitiede (Aila Mielikäinen) on sitä mieltä, että se on genetiivimuoto sanasta *vaka* tai *vakaa*. Vanhoissa Raamatun käännöksissä *vaka* on nimenomaan Jumalan ominaisuus. ”Mutta Jumala on vaka” (Biblia 1642, 1. Kor 10:13) (uskollinen, oikeamielinen, luotettava).

Suomen sana on siis germaanista alkuperää, samaa kuin ruotsin *rättvis*, oikeamielisen ja viisaan yhdistelmä. Vanhurskas on siis oikealla tavalla viisas. Vakaanhurskas on siis sillä tavalla viisas, että ottaa todesta Jumalan sanan. Ut:ssa on kysymys ihmisestä, joka uskoo Jumalan sanan lupaukset Kristuksesta ja syntien anteeksiantamuksesta. Sellaiselle ei lueta syyksi hänen syntejään. Sellainen on siis vakaan hurskasta eli oikealla tavalla viisasta.

Mitä myöhäiskeskiajalla opetettiin vanhurskauttamisesta?

Erfurtin yliopistossa Luther tutustui aikansa filosofiaan, erityisesti occamilaisuuteen ja via modernaan ja Gabriel Bielin teologiaan. Tämä opetti, että rangaistuksen pelon tulee muuttua rakkaudeksi Jumalaan. ”Ihmisen on osattava rakastaa Jumalaa täysin omasta voimastaan valmistuksena armoon.” Hän jatkoi, että kun ihminen tekee voitavansa, Jumala ei kiellä häneltä armoaan. Vaikka käskyjen täyttämistä puuttuu jotakin, se ei estä Jumalaa hyväksymästä ihmistä. Jumalan armo täyttää sen, mikä puuttuu. Ihminen voi valmistautua armon vastaanottamiseen ripissä eli parannuksen sakramentissa. ”Samalla hetkellä kun ihminen on saanut valmistautumisensa päätökseen ja on rakastanut Jumalaa täysin, samalla hetkellä hän myös saa Jumalan armon, niin että täydellinen rakkaus ei jää ihmisen saavutettavaksi vaan on yksin Jumalan armon työtä.”

Tulokseksi tuli, että ihmisellä täytyisi olla rakkaus Jumalaan, jotta hänellä olisi Jumalan armo. Regin Prenter on todennut, että juuri tässä oli vallitsevan filosofian ja Lutherin välinen ratkaisematon ongelma. Jolla on rakkaus, sillä on myös armo. Jos valmistautuminen on aitoa, armo annetaan ripissä. Ja ripittäytyjä saa jälkepäin havaita, että hänelle annetaan täydellinen rakkaus Jumalaan ripin armossa.

Kaarlo Arffman kirjoittaa kirjassaan *Mitä oli luterilaisuus*, että yleisesti hyväksytyyn skolastisen käsityksen mukaisesti Jumala ei kieltänyt armoaan keneltäkään, joka omasta puolestaan teki voitavansa päästäkseen osalliseksi pelastuksesta. Sitten Jumalan armo muutti ihmistä niin, että he alkoivat rakastaa Jumalaa puhtaalla rakkaudella. Tämä puhtaan rakkauden mukainen elämä oli viimeinen pelastukseen tarvittava seikka tai ansio. Myöhäisskolastiikassa korostui ihmisen oma vastuu pelastuksesta. Erityisesti augustinolaiset pohtivat Jumalan armon ja ihmisen ansioiden välistä suhdetta. Luther oli augustinolaismunkki.

Tämä teologia vei Lutherin syvään ahdistukseen. Hän joutui epätoivoon, kun havaitsi, ettei kyennyt rakastamaan Jumalaa puhtaasta sydäimestä. Luther teki kauhistuttavan havainnon: Itsekkyys oli tallella ripin jälkeenkin. Hän päätyi siihen, ettei hän ole armon tilassa. Teeseissään skolastista teologiaa vastaan (1517) Luther totesi, että tällaisessa opetuksessa Jumalan armon omistamisesta tulee uusi vaatimus.

Luther ei löytänyt omantunnon rauhaa luostarissa, vaikka teki kaikkensa sen saavuttaakseen. ”Minä olen ollut moitteeton munkki ja olen noudattanut kolmea lupaustani yötä päivää. Silti en löytänyt lepoa siitä, että noudatin toden teolla kaikkea, mitä oli säädetty, koska tähän ei liittynyt ainoatakaan Jumalana sanaa, vaan ainoastaan opettajieni käsityksiä. Siinä työssä elin kurjaa elämää, joka oli pahempaa kuin jos olisin ollut porttolassa.” ”Jos joku yleensä olisi voinut päästä taivaaseen munkkiudellaan, niin minä ainakin.”

## Lutherin löytö

On esitetty eri näkemyksiä siitä, milloin armo kirkastui Lutherille. Tästä ns. tornikokemuksesta hän itse kirjoitti vasta vuonna 1545 ilmestyneiden latinankielisten teosten esipuheessa. Luther sijoitti tuon evankeliumin murroksen vuoden 1518 lopulle tai vuoden 1519 alkuun, jolloin hän oli uudelleen alkanut pitää luentoja Psalmien kirjasta. Hän oli jo pitänyt Roomalaiskirjeen, Galatalais-kirjeen ja Heprealaiskirjeen luentoja. Erityisesti häntä oli jäänyt vaivaamaan sana vanhurskaus. ”Ei minun sydämeni kiveä ollut, mutta tähän hetkeen saakka tielläni oli ollut yksi ainoa ensimmäisen luvun sana (1:17). Vihasin tuota sanaa ’Jumalan vanhurskaus’, koska minut oli opetettu käsittämään sillä formaalista eli aktiivista vanhurskautta, kuten filosofit sitä kutsuivat, jonka mukaan Jumala on vanhurskas ja rankaisee synnintekijät.”

Vaikka hän oli pyrkinyt elämään moitteettomasti luostarissa, hän ei ollut saanut omantunnon rauhaa. ”En voinut uskoa, että mitkään ajatukseni, tekoni tai rukoukseni voisivat lepyttää Jumalan. En rakastanut Jumalaa, vaan suorastaan vihasin vanhurskasta ja syntistä rankaisevaa Jumalaa.” Hän koki, että Jumalan käskyt musersivat hänet ja että ”Jumala evankeliuminsa kautta vielä lisää vaivaa vaivan päälle, ja evankeliumissaankin uhkaa meitä vanhurskaudellaan ja vihallaan”.

Lopulta yötä päivää asiaa pohdittuaan hän ymmärsi, ettei Jumala vain vaadi ihmiseltä vanhurskautta vaan myös lahjoittaa sen. ”Silloin aloin käsittää Jumalan vanhurskaudeksi sen, minkä varassa vanhurskas Jumalan lahjana elää, nimittäin uskosta, ja että tämän kohdan ajatus siis on, että evankeliumi paljastaa Jumalan vanhurskauden, nimittäin hänen passiivisen vanhurskautensa, jolla armollinen Jumala vanhurskauttaa meidät uskon kautta, niin kuin kirjoitettu on: Uskosta vanhurskas saa elää.”

Tämä oli niin merkittävä oivallus, että Luther tunsu itsensä kuin uudelleen syntyneeksi. ”Oli kuin olisin saanut käydä avoimista ovista suoraan paratiisiin. Raamatusta avautui minulle aivan uusi puoli... Yhtä suurella vihalla kuin olin ennen sanaa ’Jumalan vanhurskaus’ vihannut, yhtä suurella rakkaudella minä nyt tätä minulle kaikkein suloisinta sanaa ylistin. Tämä Paavalin jae oli minulle todella paratiisin portti.”

Tämän jälkeen koko Raamattu avautui aivan uudella tavalla. Luther kävi mielessään läpi Raamatun kohtia ja havaitsi, että ne saivat uuden sisällön ja merkityksen. Raamattu puhuu Jumalan teoista, joilla Jumala pelastaa ihmisen.

Pöytäpuheissaan Luther oli puhunut samasta kokemuksesta hieman aiemmin, talvella 1542-1543. Siinäkin hän liitti evankeliumin murroksen samaan Roomalaiskirjeen kohtaan. ”Opin tekemään eron lain vanhurskauden ja evankeliumin vanhurskauden välillä. Ennen minulta puuttui vain, etten tehnyt eroa lain ja evankeliumin välillä. Pidän molempia samana

asiana eikä Mooseksen ja Kristuksen välillä mielestäni ollut muuta eroa kuin aika, jossa he elivät ja täydellisyyden aste, jota he vaativat minulta. Havaittuani tämän eron, että laki on asia sinänsä ja evankeliumi jotakin muuta, silloin koin läpimurron.”

Eron tekeminen lain ja evankeliumin välillä oli tämän jälkeen Lutherin raamatuntulkinnan avain. Hän tarkoitti sillä sitä, että evankeliumissa Jumala antaa sen, mitä hän laissa vaatii. Lailla Jumala tekee vieraan (opus alienum) työnsä eli paljastaa synnin ja osoittaa ihmisen kadotuksen alaisen tilan, mutta evankeliumi on hänen varsinaista työtään (opus proprium), kun hän sanomalla Kristuksesta armahtaa syntisen.

Heidelbergin teeseissä keväällä 1518 Luther kirjoitti: ”Syntiinlankeemuksen jälkeen vapaa tahto on pelkkä tyhjä sana: tehdessään sitä, mitä hänessä itsessään on, ihminen tekee kuolemansynnin.” ”Jokainen, joka luulee saavuttavansa vanhurskauden tekemällä voitavansa, lisää syntiä synnin päälle ja tulee kaksinkertaisesti syylliseksi.”

Tällä tavoin Luther asettui vastustamaan vallitsevaa ja yleisesti hyväksyttyä teologiaa. ”Laki sanoo: Tee tämä! Eikä se koskaan tapahdu. Armo sanoo: Usko tämä! Ja kaikki on jo tapahtunut.”

Ratkaiseva löytö tapahtui, kun hän ymmärsi, että Jumala ei vain vaadi vanhurskautta vaan hän lahjoittaa sen. Olennaista oli nähdä ero lain ja evankeliumin välillä: sen mitä Jumala laissa vaatii, sen hän evankeliumissa lahjoittaa. Vanhurskauttamisopista tuli uskonpuhdistuksen ja sen synnyttämän kirkon tunnusmerkki

Mitä uskonpuhdistajat opettivat vanhurskauttamisesta?

Luther piti vuonna 1519 *Saarnan Kahdenlaisesta vanhurskaudesta* (1519). ”Ensimmäinen on vierasta vanhurskautta eli toisen vanhurskautta, minun hyväkseni ulkopuolelta luettua. Se on Kristuksen vanhurskautta, jolla hän vanhurskauttaa meidät uskon kautta. ... Kaikki, mikä on Kristuksen, on meidän. Sen on Jumala antanut meille armostaan, vaikka me pikemminkin olisimme ansainneet vihan ja kadotukseen tuomitsemisen ja suorastaan helvetinkin. Kun uskomme Kristukseen, Kristuksen vanhurskaudesta tulee siksi meidän vanhurskauttamme. Me saamme suorastaan omistaa hänet itsensä.”

Toinen vanhurskaus on Lutherin mukaan meidän omaamme. Se ei ole täydellistä. Sen tulee kasvaa. Ensimmäistä vanhurskautta kutsutaan forenssiseksi. Se tulee sanasta forum, joka tarkoittaa toria tai tuomioistuinta. Ajatus on, että Jumala julistaa ihmisen vanhurskaaksi taivaan torilla tai taivaallisella tuomioistuimella. Hänen syykseen ei enää lueta hänen syntejään vaan hänen hyväkseen luetaan Kristuksen vanhurskaus. On kysymys autuaasta vaihtokaupasta: meidän syntimme luetaan Kristuksen päälle ja hänen vanhurskautensa meille. Kristitty on yhtä aikaa syntinen ja vanhurskas, syntinen itsessään, mutta Kristuksen ansion tähden vanhurskas. Luther lainasi usein Augustinuksen lausetta: Synti annetaan anteeksi, ei ikään kuin sitä ei olisi, vaan siten, että sitä ei lueta syyksi.

Vanhurskauttamisopista tuli uskonpuhdistuksen ydinasia, joka jäsensi koko teologian. Klassisen ilmaisunsa se sai *Augsburgin tunnustuksessa*: ”Seurakuntamme opettavat, että ihmiset eivät voi tulla vanhurskautetuiksi Jumalan edessä omin voimin, ansioin tai teoin, vaan että heille annetaan vanhurskaus lahjaksi Kristuksen tähden uskon kautta, kun he uskovat, että heidät otetaan armoon ja että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden,

joka kuolemallaan on antanut hyvityksen synneistämme. Tämän uskon Jumala lukee edessään kelpaavaksi vanhurskaudeksi.”

Kyse oli siis nimenomaan luetusta vanhurskaudesta, forenssisesta vanhurskaudesta.

Trenton kirkolliskokous tuomitsi tämän vanhurskauttamisopin selvin sanoin

Rooman kirkko tuomitsi luterilaisen vanhurskauttamisopin ensin Augsburgin tunnustuksen jälkeen julkaisemassaan Kumoamuksessa ja sitten vielä virallisemmin Trenton kirkolliskokouksen oppituomioissa (1545-1563). Roomalaiskatolisen näkemyksen mukaan vanhurskauttamiseen kuului myös ihmisen osuus, yhteistyö (synergia) sekä Pyhän Hengen ja armon aikaansaama uudistuminen, joka ilmeni rakkautena ja hyvinä tekoina.

Trenton päätöksissä ei vastustettu sitä, etteikö vanhurskauttamisessa ole kysymys armosta ja uskosta, vaan sitä, ettei ole kysymys vain niistä.

Tuolloin tuomittiin ja erotettiin kirkosta ne, jotka opettivat

- ”että ihmisen vapaan valinnan kyky on Aadaminn synnin jälkeen menetetty tai sammunut”
- ”jumalattoman tulevan vanhurskautetuksi pelkästä uskosta, niin että hän sillä tarkoittaa sitä, ettei vanhurskauttamisen armon saamiseen tarvita uskon lisäksi mitään muuta yhteistyötä ihmisen taholta”
- ”ihmisen tulevan vanhurskautetuksi joko niin, että hänen hyväkseen pelkästään luetaan Kristuksen vanhurskaus tai että hänelle pelkästään annetaan synnit anteeksi ilman sitä armoa ja rakkautta, jonka Pyhä Henki heidän sydämiinsä vuodattaa”
- ”ettei vanhurskauttava usko ole mitään muuta kuin luottamus jumalalliseen laupeuteen, joka antaa synnit anteeksi Kristuksen tähden, tai että vanhurskauttamisemme tapahtuu pelkästään tämän luottamuksen kautta”
- että anteeksiantamuksen jälkeen ei ”jää mitään ajallisen rangaistuksen alaisuutta, joka rangaistus hänen on suoritettava joko tässä elämässä tai sitten tulevassa elämässä kiirastulessa”
- ”ettei vanhurskautettu Jumalan armolle ja Jeesuksen Kristuksen ansiolle (jonka Kristuksen ruumiin elävä jäsen hän on) rakentuvien hyvien tekojen kautta todellisesti ansaitse osalleen tulleen armon lisääntymistä, iankaikkista elämää ja itse tämän iankaikkisen elämän saavuttamista”

Roomalaiskatolisen opin mukaan Jumala vanhurskauttamisessa vuodattaa ihmiseen armonsa, joka muuttaa ihmistä. Ihmisen tulee valmistautua vanhurskauttamiseen ja myötävaikuttaa siihen (synergiaoppi). Näin vanhurskauttaminen ja pyhitys liittyvät yhteen. Hyvillä töillä on ansiollinen merkitys vanhurskauttamisessa. Vanhurskauttaminen ei vapauta hyvitysteoista eikä kiirastulesta. Roomalaiskatoliseen näkemykseen ei kuulu pelastusvarmuutta.

Roomalaiskatolinen kirkko opetti kyllä, että vanhurskauttaminen perustuu Kristuksen kärsimisen ansioon ja että se tapahtuu armosta ja uskon kautta. Sen sijaan torjuttiin Kristuksen vanhurskauden (1) lukeminen (2) jumalattomalle (3) yksin uskon kautta. Vanhurskauttaminen (4) ei ole vain syntien anteeksiantamista vaan siihen liittyy rakkaus ja elämän uudistus.

Kun luterilaisille armo merkitsi Jumalan mielenlaatua, ”suosiollisuutta”, ja syntien anteeksianta-musta, roomalaiskatolilaisille se merkitsi myös ihmiseen vuodatettua ja häntä uudistavaa voimaa. Roomalaiskatolilaiset eivät hyväksyneet sitä eroa, jonka luterilaiset tekivät vanhurskauttamisen ja sen seurausten, vanhurskauttamisen ja pyhityksen välille.

Jo Lutherin aikana oli ollut joitakin yrityksiä yksimielisyyden löytämiseksi. Arvioidessaan vuonna 1540 aikaansaatu Wormsin asiakirjaa, Luther torjui sen sanomalla: ”Jos otetaan molemmat yhtä aikaa ja sekoitetaan, niin silloin toinen estää toisen.” Kahden erilaisen

vanhurskauttamisopin liittäminen toisiinsa ei siis Lutherin mukaan johtanut hyvään tulokseen. Samaan arvioon päädyttiin seuraavana vuonna Regensburgin asiakirjankin kohdalla.

Yksimielisyyden ohjeessa (1577) luterilaiset täsmensivät oppiaan vanhurskauttamisesta. Rakkaus, uudistuminen ja pyhittyminen ovat luterilaisen tunnustuksen mukaan vanhurskauttamisen seurauksia. Jumala itse kaikkine lahjoineen asuu niissä, jotka Kristus on vanhurskauttanut. Näitä vanhurskauttamisen seurauksia ei kuitenkaan tule sekoittaa itse vanhurskauttamiseen. ”Jumalan asuminen uskovissa ei ole samaa kuin se uskonvanhurskaus, jota Paavali tähdentää, josta hän käyttää nimitystä Jumalan vanhurskaus ja jonka kautta meidät Jumalan edessä julistetaan vanhurskaiksi. Jumalan asuminen uskovissa on uskonvanhurskauden seuraus; uskonvanhurskaus taas ei ole mitään muuta kuin sitä, että synnit annetaan anteeksi ja kurja syntinen armahdetaan ja otetaan Jumalan omaksi yksin Kristuksen kuuliaisuuden ja ansion perusteella.”

#### Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista

Yhteisessä julistuksessa vanhurskauttamisopista vakuutettiin, että nyt oli saavutettu yksimielisyys vanhurskauttamisopin perustotuuksista. Jäljelle jääneet erot ”kielessä, teologisissa muotoiluissa ja korostuksissa siitä, miten vanhurskauttaminen ymmärretään, voidaan sallia”. ”Siten luterilainen ja katolinen vanhurskauttamisuskon muotoilu ovat eroistaan huolimatta avoimia toinen toiselle eivätkä ne kumoa perustotuuksissa vallitsevaa yksimielisyyttä.”

Ratkaisua vaikeiksi koettuihin 1500-luvun oppituomioihin haettiin ilmaisusta, että Trenton kirkolliskokouksen ja luterilaisten tunnuskirjojen tuomiot ja hylkäyslauseet eivät koske tässä julistuksessa esitettyä oppia. Alkuperäisen ehdotuksen mukaan oppituomiot eivät enää kohdistuneet kirkkojen nykyiseen opetukseen. Muutos viittasi siihen, että kirkkojen opetukset vanhurskauttamisesta tosiasiaassa erosivat edelleen toisistaan, vaikka asiakirjassa oli löydetty ilmaisuja, jotka saatettiin sanoa yhdessä. Tämän osoitti samaan aikaan ilmestynyt uusi katolinen katekismus.

Yksimielisyyttä haettiin liittämällä luterilaisille ja katolisille keskeiset näkemykset yhteen tähän tapaan: ”Yksin armosta, uskossa Jumalan pelastavaan työhön eikä oman ansiomme perusteella Jumala hyväksyy meidät ja me saamme Pyhän Hengen, joka uudistaa sydämemme ja varustaa ja kutsuu meidät hyviin tekoihin.” Alkuosa kuvasi hyvin luterilaista ja loppuosa roomalaiskatolista käsitystä.

Ensin todettiin, että meidät vanhurskautetaan vain Kristuksen välityksellä, kun otamme pelastuksen vastaan uskolla, ja että usko on Jumalan lahja Pyhän Hengen kautta, joka vaikuttaa sanan ja sakramenttien kautta seurakunnassa. Sitten jatketaan, että se samalla johtaa elämän uudistukseen.

Vanhurskauttamisopin merkitys ilmaistiin niin, että se on olennaisessa yhteydessä kaikkiin uskontotuuksiin. ”Se on luovuttamaton kriteeri, joka aina suuntaa kirkon kaiken opetuksen ja toiminnan Kristukseen.” Jatkossa todettiin, että katolilaiset katsovat olevansa sidottuja useampiin kriteereihin.

”Kun ihminen on uskossa osallinen Kristuksesta, Jumala ei lue hänelle hänen syntejään ja vaikuttaa Pyhän Hengen kautta hänessä toimivaan rakkautta.” Tekstissä sanotaan, että näitä Jumalan armollisen toiminnan kahta puolta ei saa erottaa toisistaan.

Vaikka tekstissä on luterilaiselle vanhurskauttamiskäsitykselle keskeiset ilmaisut, sen ytimessä ollut yksin-linja on selvästi muuttunut, kun siihen liitettiin sydämen uudistus ja hyvät teot. Voi kysyä, miten ilmaisut eroavat Trenton kokouksen päätöksistä, joissa nimenomaan torjuttiin se, ettei vanhurskauttaminen ole yksinomaan sitä mitä luterilaiset sanoivat sen olevan vaan että syntien anteeksiantamukseen tuli liittää uudistus ja hyvät teot.

Luvussa neljä tulevat esiin Yhteisen julistuksen suurimmat jännitteet ja ongelmat. Kun roomalais-katolilaiset sanovat, että valmistautumisessa vanhurskauttamiseen ja sen vastaanottamisessa ihminen myötävaikuttaa suostumalla Jumalan vanhurskauttavaan toimintaan, luterilaisen käsityksen mukaan ihminen on kyvytön myötävaikuttamaan pelastukseensa, koska hän aktiivisesti vastustaa Jumalaa ja hänen pelastavaa toimintaansa.

Asiakirjasta käy ilmi, että kirkkojen välillä vallitsee ero syntiopissa. Katolisen opin mukaan kasteessa annettava Jumalan armo poistaa kaiken, mikä todella on syntiä, jäljelle vain syntiin viettelevä taipumus. Luterilaiset opettavat, että uskova ihminen on samalla kertaa vanhurskas ja syntinen (simul iustus et peccator). Selvä ero on myös opissa hyvistä teoista, jotka katolisen käsityksen mukaan vaikuttavat kasvua armossa niin että Jumalalta saatu vanhurskaus säilyy ja yhteys Kristukseen syvenee. Luterilaisten mukaan hyvät teot seuraavat vanhurskauttamista.

Yhteinen julistus sai paitsi innostuneen vastaanoton myös paljon kritiikkiä. Suomessa erityisesti Suomen teologisen instituutin takana olevat tahot ilmaisivat Perusta-lehdessä ja kirjassa Turhentuu-ko uskonpuhdistus, että asiakirjassa on paljon hämäryyttä ja moniselitteisyyttä ja ettei se siksi kelpaa yksimielisyyden sinetiksi.

Saksassa asiakirjasta syntyi 1900-luvun vilkkaain teologinen keskustelu. Tammikuussa 1998 julkaistiin Saksan arvovaltaisimmassa sanomalehdessä Frankfurter Allgemeinessa 141 yliopistoteologin allekirjoittama vetoamus, jonka mukaan Yhteinen julistus tulisi hylätä, koska heidän mukaansa todellista yksimielisyyttä ydinkysymyksissä ei ollut saavutettu.

Yhteinen julistus kuitenkin hyväksyttiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksessa toukokuussa 1998 äänin 88-17. Kun useat muutkin luterilaiset kirkot olivat tehneet samoin, Luteri-laisen maailmanliiton neuvosto ilmoitti kesäkuussa hyväksyvänsä julistuksen. Sen jälkeen kävi yllättäen ilmi, ettei Vatikaani hyväksynytään neuvottelutulosta varauksettomasti. Tarkennuksia haluttiin mm. kysymykseen vanhurskautetun syntisyydestä ja ihmisen osuudesta armon vastaan-ottamisessa. Rooman kirkon vastaus herätti suurta hämmennystä. Neuvottelujen jälkeen touko-kuussa 1999 molemmat osapuolet kuitenkin totesivat voivansa allekirjoittaa sekä Yhteisen julistuksen että näissä viimevaiheen neuvotteluissa laaditun suppean ns. Yhteisen virallisen julkilausuman. Näiden asiakirjojen mukaan otettiin liite, ns. Anneksi, jota ei kuitenkaan erikseen allekirjoitettu.

Yhteisessä virallisessa julkilausumassa vahvistettiin se Yhteisen julistuksen viesti, että osapuolilla ei ole aiheutta keskinäisiin oppituomioihin. Anneksi pyrki selventämään kummankin osapuolen näkemyksiä ongelmakohdista. Aaro Rytkönen, joka on gradussaan tarkkaan analysoinut Anneksin sisällön, toteaa, että siinä korostetaan ihmisen myötävaikutusta enemmän kuin Yhteisessä julistuk- sessa. Luterilaiset siis myöntävät nyt, toisin kuin Yhteisessä julistuksessa, että ihmisen tulee myötävaikuttaa omaan pelastukseensa. Rytkönen arvioi kuitenkin, ettei Anneksin ja Yhteisen julistuksen välillä



tarvitse nähdä suurta eroa, koska myötävaikutusta pidetään sitäkin armon aikaansaamana.

Kysymykseen uskon ja tekojen suhteesta jäi Anneksissa jännitteitä, samoin kysymykseen vanhurskauttamisen ja pyhityksen suhteesta. Rytkösen mukaan luterilaiset hyväksyivät Anneksissa hyvien tekojen merkityksen ihmisen pelastuksessa. Hankalaksi osoittautui edelleen myös kysymys ihmisen syntisyyden ja vanhurskautetussa tapahtuvan uudistuksen suhteesta.

Saksassa 243 teologia ilmaisi vastustavansa julkilausumien hyväksymistä. Heidän pääkritiikkinsä suuntautui nyt siihen, että liitteessä erityisesti syntioppi on ilmaistu roomalaiskatolisella tavalla. Saksassa syntyi vastakkainasettelu yliopistoteologien ja kirkkojen välille. Monet luterilaiset teologit olivat siis sitä mieltä, että Yhteinen julistus suhteellistaa vanhurskauttamisopin ja tekee siitä epäselvän.

Vastustuksesta huolimatta asiakirjat allekirjoitettiin Augsburgissa 31.10.1999. Yhteistä virallista julkilausumaa ja Anneksia ei käsitelty virallisesti Suomen luterilaisessa kirkossa. Luterilaisen maailmanliiton näkemys oli, ettei liite tuonut Yhteiseen julistukseen mitään uutta. Näin sanottiin, koska sitä ei haluttu viedä enää kirkkojen käsittelyyn.

Tähän sisältyy ongelma, jonka professori Risto Saarinen on ilmaissut näin: ”Jos liite tuo opillista lisäarvoa, niin kyseessä on sopimuksen muuttaminen, joka kenties pitäisi alistaa paikalliskirkoille. Jos se taas ei tuo lisäarvoa, niin miksi se ylipäätään laadittiin.” Saarisen kysymys jäi vastausta vaille. Kun Anneksia ei tuotu kirkon viralliseen käsittelyyn, Suomen kirkko ei siis ole hyväksynyt neuvottelujen lopputulosta. Asia on jäänyt ikävällä tavalla avoimeksi. Suomessa Anneksi ei juuri herättänyt keskustelua.

Samaan aikaan kun neuvoteltiin *Yhteisestä julistuksesta*, katolisessa kirkossa valmisteltiin uutta katekismusta. Se valmistui 1997 ja ilmestyi suomeksi 2005. Siinä todetaan vanhurskauttamisesta mm. seuraavaa: ”Vanhurskauttaminen ei ole vain syntien anteeksiantamus, vaan myös pyhitys ja sisäisen ihmisen uudistus.”

”Vanhurskauttamisessa syntyy yhteistyö Jumalan armon ja ihmisen vapauden välille. Yhteistyö ilmenee siinä, että ihminen suostuu uskossa Jumalan sanaan, ja toimii rakastaen yhteistyössä Pyhän Hengen liikkeellepanevan voiman kanssa.” ”Armo on suosio, ansaitsematon apu, jonka Jumala antaa meille, jotta vastaisimme hänen kutsuunsa ja tulisimme Jumalan lapsiksi.” ”Pyhittävä armo on pysyvä lahja, yliluonnollinen luja taipumus, joka täydellistää sielun antaakseen sille kyvyn elää Jumalan kanssa ja toimia hänen rakkautensa mukaisesti.”

Näistä lainauksista käy hyvin ilmi, ettei Rooman kirkon uuden katekismuksen teksti käy yksiin luterilaisen vanhurskauttamisopin eikä myöskään Yhteisen julistuksen kanssa. Katekismuksessa ilmaistaan perinteinen katolinen oppi, jossa armo on ihmisessä vaikuttava voima, ihminen toimii yhteistyössä Jumalan kanssa ja vanhurskauttaminen ja pyhitys yhdistyvät.

Yhteisen julistuksen mainostama yksimielisyys näyttää siis varsin ongelmalliselta. Sen loppulausuma, jonka mukaan tällainen yksimielisyys on saavutettu, mutta vielä on eroja joissakin kielellisissä muotoiluissa, tuleekin kääntää toisin päin. Nyt on päästy yksimielisyyteen monista ilmaisista, mutta niiden takana näyttää yhä olevan perustavaa laatua olevia erimielisyyksiä.

## Mannermaan In ipsa fide Christus adest ja sen seuraukset

Ainakin joidenkin mielestä suomalaisilla teologeille on ollut joiltain osin keskeinen merkitys viime aikaisissa ekumeenisissa keskusteluissa, myös niissä, joiden tuloksena Yhteinen julistus oli.

On katsottu, että yhden sillan katolisen ja luterilaisen vanhurskauttamisopin välille loi Tuomo Mannermaan nimeä kantava ns. suomalainen malli, jossa eräällä tavalla yhdistettiin forenssinen ja efektiivinen vanhurskauttaminen, vanhurskaaksi julistaminen ja vanhurskaaksi tekeminen

Mannermaan ydinlöytö oli ajatus, että Kristus on sekä suosio että lahja: tässä katsottiin olevan luterilaisen ja ortodoksisen ja myöhemmin myös luterilaisen ja roomalaiskatolisen vanhurskauttamisopin leikkauspiste.

## Simo Kivirannan ratkaisu

Simo Kivirannan kannasta suhteessa Yhteiseen julistukseen on esitetty erilaisia mielipiteitä. Neuvotteluissa mukana ollut Eero Huovinen oli niiden kestäessä yhteydessä Simo Kivirantaan ja hänelle näyttää olleen yllätys se, että Simo lopulta asettui hyvin jyrkästi torjumaan julistuksen. Olavi Rimpiläinen kävi jossain tuon prosessin vaiheessa Simo Kivirannan puheilla ja silloin hänkin sai sen vaikutelman, että Simo olisi ollut hyväksymisen kannalla.

Nämä tulkinnat tuntuvat oudoilta, kun niitä suhteuttaa Kivirannan teksteihin. Joka tapauksessa vähintään neuvottelujen viimeiset vaiheet – tietyt tekstimuutokset ja roomalaiskatolisen puolen viime hetkellä vaatimat uudet neuvottelut ja niiden seurauksena syntynyt lisäys, ns. Annex, viimeistään saivat Simo Kivirannan torjuvalle kannalle. Hyvin selvästi Kivirannan kanta näkyy kirjassa Turhentuuko uskonpuhdistus, jonka hän toimitti yhdessä Timo Laaton kanssa,

## Miten siis kävi vanhurskauttamisopin?

1. Ensimmäinen seuraus on yksinkertaisesti se, että vanhurskauttamisoppi on unohdettu. Kun katsotaan, että riittävä yksimielisyys on saavutettu, asiaan ei enää ole tarvetta palata. Nyt on ekumeenisissa keskusteluissa käyty muihin aiheisiin. Viime syksynä hyväksyttiin suomalaisen ekumeenisen keskustelun tuloksena kirkkoa, virkaa ja ehtoollista käsittelevä dokumentti. Jos vanhurskauttamisoppi oli aiemminkin varsin vähän käsitelty aihe, nyt se on unohdettu kokonaan. Uskonpuhdistuksen juhluvuosi meni, mutta kuultiinko siitä mitään? Ristiriita suhteessa Lutheriin on suuri. Hänen mukaansa vanhurskauttamisoppia pitäisi aina harjoittaa. Lutherin sanoin: Jos vanhurskauttamisoppi on lamassa, on kaikki lamassa. ”Sillä me vastustamme paavia, perkelettä ja maailmaa”, kirjoitti Luther Schmalkaldenin opinkohdissa. Jos kirkkomme laman syitä mietitään, tässä on yksi.
2. Vanhurskauttamisopin väärinymmärrykset ovat lisääntyneet. Kun ei opeteta oikein tai ei mitään, alkavat kukoistaa väärät opit.

Jos vanhurskauttamisopista jotain on jäljellä, se on vain sen irvikuva eli kaiken hyväksymisen oppi. Niin kuin Jumala hyväksyisi kaiken ja kaikki. Niinhän Raamattu ei opeta. Jumala hyväksyy Kristuksen ja ne jotka ovat hänessä, mutta ei syntiä, ei hänen käskyjensä rikkomista.

3. Erityisesti luterilaisen vanhurskauttamisopin ydin, julistetun vanhurskauden ajatus on hylätty. Nyt annetaan ymmärtää, että Yhteinen julistus olisi osoittanut, että forenssinen vanhurskauttaminen on liian suppea tai jopa väärä käsitys. Kun halutaan olla ekumeenisia, se sivuutetaan ikään kuin se olisi viimeaikaisessa viisaudessa todettu liian yksipuoliseksi luterilaiseksi opiksi.
4. Silmiä avaava on Veli-Matti Kärkkäisen artikkeli Usko ja teot – vanhurskauttaminen ja pyhitys. Sittenkin samoilla linjoilla? (kirjassa Yksin uskosta – yksin armosta. Uskonpuh-distuksen merkitys nykyajalle, toim. Leevi Launonen ja Elina Rautio, Aikamedia 2017). Tämä entinen helluntailainen, USA:ssa luterilaiseen kirkkoon siirtynyt Veli-Matti Kärkkäinen, joka on systemaattisen teologian professori Fullerin teologisessa seminaarissa, on artikkelissaan kuvannut mielenkiintoisella tavalla sitä, mihin Yhteisen julistuksen jälkeen on tultu.  
Jo otsikko sanoo paljon. Kärkkäisen mukaan vanhat, uskonpuhdistuksen ajan vastakohtai-suudet on osoitettu vääriksi. Uskon ja tekojen ristiriitaa ei ole, eikä eroa vanhurskauttamisen ja pyhityksen välillä.

Kärkkäinen väittää (1) ettei roomalaiskatolisessa ja luterilaisessa opissa ole Yhteisen julistuksen mukaan niitä eroja, joita aiemmin niissä väitettiin olevan. Hän siis ottaa lähtökohdaksi Yhteisen julistuksen vanhurskauttamisopista ja uskoo siitä joka sanan. Hänen mukaansa myös roomalais-katolinen kirkko opettaa pelastusta armosta ja uskon kautta, ja että myös luterilaisessa opissa hyvillä teoilla on keskeinen paikka. Kärkkäinen väitti, että nämä näkemykset perustuisivat myös Tuomo Mannermaan nimeä kantavan teologisen koulukunnan tulkintaan luterilaisesta pelastusopista.

Edelleen hän totesi, (2) että Uudessa testamentissa ei tehdä eroa vanhurskauttamisen ja pyhityksen välillä ja ettei vanhurskauttamisoppi ole Uudessa testamentissa johtava tai hallitseva teema.

Kärkkäisen mukaan (3) helluntaisille ja muille ns. vapaakristityille tyypilliset piirteet, vapaa ratkaisuvallta ja pyhityskeskeisyys, ovat lähellä roomalaiskatolista ja ortodoksista näkemystä  
mutta (4) myös lähellä sitä vanhurskauttamisopin tulkintaa, jota Mannermaan koulu ja Yhteinen julistus edustavat.

Kärkkäisen mukaan 1500-luvullakaan erimielisyys ei oikeastaan koskenut vanhurskauttamisoppia vaan katolisessa kansanhurskaudessa vallinneita väärä käsityksiä mm. aneista. Kärkkäisen tekstistä tulee vaikutelma, että Trenton konsiili oli oikeassa torjuessaan vanhurskaaksi julistamisen, korostaessaan vanhurskauttamisen ja pyhityksen yhteenkuuluvuutta ja ihmisen kykyä vastata Jumalan kutsuun. Ainakin vanhurskauttamisen ja pyhityksen yhteen liittämässä hän katsoo Lutherin olleen aivan samalla kannalla.

Kärkkäinen on ilmeisesti aivan oikeassa siinä, että helluntailaisten ja karismaattisen liikkeen oppi tulee joissakin asioissa lähelle roomalaiskatolista oppia. Molemmilla on jonkinlainen osuus pelastuksen asiassa. Kummassakaan ei tehdä eroa vanhurskauttamisen ja pyhityksen välillä.

Mutta väite, ettei vanhurskauttamisopissa varsinaisesti ollut erimielisyyden aihetta 1500-luvullakaan, joutuu suuriin vaikeuksiin historiallisten faktojen valossa. Tämä suomalainen teologi siis väittää, etteivät sen paremmin uskonpuhdistajat kuin Rooman teologitkaan ymmärtäneet miten asiat oikeasti olivat. He siis kiistelivät turhasta, kun oikeastaan olivat yhtä mieltä.

Pelkästään ekumeenisesta näkökulmasta siis kirkon ykseyttä ajatellen voisi toivoa, että Kärkkäinen olisi oikeassa. Mikä olisi hienompaa, kuin että kristityt laidasta laitaa olisivat yhtä mieltä pelastuksen perusteista.

Moni kysymys jää kuitenkin vaille vastausta. Perustuiko koko uskonpuhdistus väärinkäsityksiin? Jos Luther siis itse asiassa edusti samaa näkemystä kuin Trenton konsiili, mikä oppi Trentossa tuomittiin ja miksi? Entä mihin tässä Kärkkäisen rakennelmassa joutuu Lutherin itsensä tärkeim-pänä teoksenaan pitämä Sidottu ratkaisuväliltä? Eikö enää tarvita sitä lain ja evankeliumin erottamis-ta, jota on sanottu uskonpuhdistuksen tärkeimmäksi lahjaksi maailmalle? Entä jumalattoman julistaminen vanhurskaaksi ja samalla kertaa syntinen ja vanhurskas?

Ehkä Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista oli paras mahdollinen ekumeeninen asiakirja, johon tuossa vaiheessa oli mahdollista päästä. Ehkä on totta sekin, että useimpien pappien saarnat paransiivat, jos niissä kuuluisi tuon asiakirjan sanoma. Tämä lausuma kertoi kuitenkin valitettavasti enemmän pappien saarnoista kuin vanhurskauttamisjulistuksen sisällöstä. Raamatullisesta vanhurskauttamisopista ei ole mitään jäljellä siellä, missä Jumala hyväksyy kaikki ja kaiken ja missä siitä huolimatta hallitsee uusmoralistinen ohjelma, jonka mukaan kristityksi tullaan hyväksymällä ajan hengen mukaiset vaatimukset tasa-arvosta ja muunsukupuolisuudesta.

Kärkkäisenkään johtopäätökset eivät tee oikeutta luterilaiselle opille – ja tuskin edes yhteiselle julistukselle tai Mannermaan teologialle. Nuo väitteet on kuitenkin syytä ottaa vakavasti. Jo sen, että tällaisia johtopäätöksiä voidaan tehdä, pitäisi herättää kriittisiä kysymyksiä suhteessa Yhteiseen julistukseen ja myös Mannermaan koulukunnan näkemyksiinkin ja tai ainakin niistä tehtyihin johtopäätöksiin. Näyttää siis todella olevan vaara, että luterilaisen teologian ydinasiat ovat hämärtyneissä.

Lutherin mukaan vanhurskauttamisopista ”ei voi yhtään väistyä tai antaa periksi, vaikka taivas, maa ja kaikki muu katoavainen sortuisi”. ”Tähän opinkohtaan perustuu koko oppimme ja elämämme, jolla me vastustamme paavia, Perkelettä ja maailmaa.”

Luterilainen vanhurskauttamisoppi on tärkeä siksi, että se perustuu Raamatun opetukseen perisynnistä, Jumalan lain ehdottomuudesta, Kristuksen sovitustyön riittävydestä ja jumalattoman vanhurskauttamisesta. Siitä on syytä pitää kiinni sekä siksi, että se on Uuden testamentin mukaista, että siksi, että se ainoana kykenee vapauttamaan sydämen ja omantunnon syyllisyydestä.

Taistelussa vanhurskauttamisopista ei siis ole kysymys opillisesta saivartelusta, vaan siitä, miten evankeliumia ihmisten pelastumiseksi tulisi julistaa.

Forensinen vanhurskauttaminen on aina vaikuttavaa, siis efektiivistä, mutta se ei merkitse tai tarkoita, että ihmisessä tapahtuva muutos olisi vanhurskauttamisen edellytys. Kun Jumala julistaa vanhurskaaksi, silloin synnit on annettu anteeksi ja ihmisen hyväksi on

luettu Kristuksen vanhurskaus. Silloin ollaan vanhurskaita ihan todella, Jumalan silmissä, koska syntiä ei enää lueta sille, joka on Kristuksessa. Mutta ihminen itsessään on yhä syntinen.

Mitä siis vanhurskauttamisopille tapahtui Yhteisen julistuksen jälkeen?

Siitä, minkä piti olla kaiken keskus, Jumala-yhteyden ja omantunnon rauhan suurenmoinen perustus ja ilon lähde, on tullut ekumeeninen ongelmajäte.